

CAN YOU ANSWER THESE QUESTIONS?

1. What was the name of Rabbi's principal colleague and disciple?
2. What was his country of origin?
3. What was his major contribution?
4. After the death of Rabbi, what position did Rabbi Chanina assume?
5. Who was appointed to be the successor of Rabbi?

This and much more will be addressed in the twelfth lecture of this series: "The End of an Era".

To derive maximum benefit from this lecture, keep these questions in mind as you listen to the tape and read through the outline. Go back to these questions once again at the end of the lecture and see how well you answer them.

PLEASE NOTE: This outline and source book was designed as a powerful tool to help you appreciate and understand the basis of Jewish History. Although the lectures can be listened to without the use of the outline, we advise you to read the outline to enhance your comprehension. Use it as well as a handy reference guide and for quick review.

THE EPIC OF THE ETERNAL PEOPLE

Presented by Rabbi Shmuel Irons

Series III Lecture #12

THE END OF AN ERA

I. The Yeshiva of Rabbi

A.

רבי ריש מתיבתא הוא, ושכיחי רבנן קמיה, ומחדדי שמעתתיה. נדה יד:

Since Rabbi was the head of the yeshiva and the Rabbis were frequently in his company, his traditions were more reliable. **Nidah 14b**

B.

והווי בהדי רבי כדמלך בתר אבוהי בהדי בנוהי של אותן החכמים כגון ר' ישמעאל ב"ר יוסי ור' יוסי בר' יהודה ר' יעקב איש כפר חטיא ותלמידים אחרים כגון ר' חייא שעלה מבבל ור' חנינה בר חמא ור' אפס ורבן גמליאל ור' שמעון בניו של רבינו הקדוש ור' ינאי והם הרביצו תורה הרבה. אגרת דרב שרירא גאון

When Rabbi reigned in his father's place he had with him the sons of those Sages [that were with his father] like Rabbi Yishmael the son of Rabbi Yosei, Rabbi Yosei the son of Rabbi Yehudah, [and also] Rabbi Yaakov from the village of Chitaya [who was with his father]. There were other disciples like Rabbi Hiyya who came up from Babylon, Rabbi Hanina b. Hama, Rabbi Ephes, Rabban Gamaliel and Rabbi Shimon the sons of our Holy Master, and Rabbi Yanai. They spread much Torah. **The Letter of Rav Sherira Gaon**

II. Rabbi Hiyya

A.

אמר ריש לקיש: הריני כפרת רבי חייא ובניו. שבתחלה כשנשתכחה תורה מישראל עלה עזרא מבבל ויסדה, חזרה ונשתכחה עלה הלל הבבלי ויסדה, חזרה ונשתכחה עלו רבי חייא ובניו ויסדוה. סוכה כ.

Resh Lakish said: May I be an expiation for R. Hiyya and his sons. For in ancient times when the Torah was forgotten from Israel, Ezra came up from Babylon and established it. [Some of] it was again forgotten and Hillel the Babylonian came up and established it. Yet again was [some of] it forgotten, and R. Hiyya and his sons came up and established it. **Sukkah 20a**

B.

ומי נפל ליה יאניבא בכיתניה? והאמר רבין בר אבא, ואמרי לה אמר רבי אבין בר שבא: משעלו בני הגולה פסקו הזיקין והזועות והרוחות והרעמים, ולא החמיץ יינם ולא לקה פשתנם, ונתנו חכמים עיניהם ברבי חייא ובניו. כי מהניא זכותיהו אעלמא, אדידהו לא, כדרב יהודה אמר רב, דאמר רב יהודה אמר רב: בכל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת. חולין פו.

How came it that his flax was infested with worms? Did not Rabin b. Abba (others say R. Abin b. Shabba) declare that from the time that the people of the Exile came up [to Palestine] there ceased to be [in Palestine] shooting stars, earthquakes, storms and thunders, their wines never turned sour and their flax was never blighted; and the Rabbis set their eyes upon R. Hiyya and his sons? — Their merits benefitted the whole world but not themselves. Even as Rav Yehudah said in the name of Rav: Every day a Heavenly Voice goes forth and proclaims, 'The whole world is provided with food only on account of my son Hanina, while my son Hanina is satisfied with one kab of carob fruit from one Sabbath eve to the other'. **Chullin 86a**

C.

כי הוה גמיר ר' תלת עשרי אפי הילכתא, אגמריה לרבי חייא שבעה מנהון. לסוף חלש רבי, אהדר ר' חייא קמיה הנהו שבעה אפי דאגמרי, שיתא אזדו. הוה ההוא קצרא הוה שמיע ליה לרבי כדהוה גריס להו, אזל ר' חייא וגמר יתהון קמי קצרא, ואתא ואהדר יתהון קמי רבי. כד הוה חזי ליה רבי לההוא קצרא, א"ל רבי: אתה עשית אותי ואת חייא. א"ד, הכי קא"ל: אתה עשית את חייא, וחייא עשה אותי. נדרים מא.

When Rabbi had studied the halacha in thirteen different versions, he taught R. Hiyya only seven of them. Eventually Rabbi fell sick [and forgot his learning]. Thereupon R. Hiyya restored to him the seven versions which he had taught him, but the other six were lost. Now, there was a certain fuller who had overheard Rabbi when he was studying them himself; so R. Hiyya went and learned them from the fuller, and then repeated these before Rabbi. When Rabbi met him, he said to him, 'Thou hast taught both R. Hiyya and myself'. Others say that he spoke thus to him, 'Thou hast taught R. Hiyya, and he has taught me.' **Nedarin 41a**

D.

אמר: אי איכא דשאל לי במתניתא דרבי חייא ורבי אושעיא ולא פשטינא ליה ממתניתין נפילנא מאסקריא דספינתא וטבענא. תענית כא.

If there is any one who will ask me a question from the Baraithas of R. Hiyya and R. Hoshaiiah and I fail to elucidate it from the Mishnah then I will throw myself down and be drowned [in the sea]. **Taanis 21a**

E.

וכי רבי לא שנאה, ר' חייא מנין לו. יבמות מג.

If Rabbi has not taught it, whence would R. Hiyya know it! **Yevomos 43a**

F.

יתיב רבי וקא דריש, והריח ריח שום, אמר: מי שאכל שום יצא עמד רבי חייא ויצא. עמדו כולן ויצאו. בשחר מצאו רבי שמעון ברבי לרבי חייא, אמר ליה: אתה הוא שציערת לאבא? אמר לו: לא תהא כזאת בישראל. סנהדרין יא.

Similarly it once happened that while Rabbi was delivering a lecture, he noticed a smell of garlic. Thereupon he said: 'Let him who has eaten garlic go out.' R. Hiyya arose and left; then all the other disciples rose in turn and went out. In the morning R. Simeon, Rabbi's son, met and asked him: 'Was it you who caused annoyance to my father yesterday?' 'Heaven forbid that such a thing should happen in Israel,' he answered.

Sanhedrin 11a

G.

רבי חייא הוה קא מצערא ליה דביתהו, כי הוה משכח מידי, צייר ליה בסודריה ומייתי ניהלה. אמר ליה רב: והא קא מצערא ליה למר א"ל: דיינו שמגדלות בנינו, ומצילות אותנו מן החטא. יבמות דף סג.

R. Hiyya was constantly tormented by his wife. He, nevertheless, whenever he obtained anything suitable wrapped it up in his scarf and brought it to her. Said Rab to him, 'But, surely, she is tormenting the Master!' — 'It is sufficient for us', the other replied, 'that they rear up our children and deliver us from sin'. **Yevamos 63a**

H.

ריש לקיש הוה מציין מערתא דרבנן, כי מטא למערתיה דרבי חייא איעלמא מיניה. חלש דעתיה, אמר: רבונו של עולם לא פלפלתי תורה כמותו? יצתה בת קול ואמרה לו: תורה כמותו פלפלת, תורה כמותו לא ריבצת. כי הוה מינצו רבי חנינא ורבי חייא, אמר ליה רבי חנינא לרבי חייא: בהדי דידי קא מינצית? חס וחלילה, אי משתכחא תורה מישראל מהדרנא לה מפילפול? אמר ליה רבי חייא לרבי חנינא: בהדי דידי קא מינצית? דעבדי לתורה דלא תשתכח מישראל? מאי עבידנא, אזלינא ושדינא כיתנא, וגדילנא נישבי, וציידנא טבי ומאכילנא בשרייהו ליתמי, ואריכנא מגילתא וכתבנא חמשה חומשי, וסליקנא למתא ומקרינא חמשה ינוקי בחמשה חומשי, ומתנינא שיתא ינוקי שיתא סדרי, ואמרנא להו: עד דהדרנא ואתינא אקרו אהדדי ואתנו אהדדי, ועבדי לה לתורה דלא תשתכח מישראל. היינו דאמר רבי: כמה גדולים מעשי חייא אמר ליה רבי ישמעאל ברבי יוסי: אפילו ממר? אמר ליה: אין אפילו מאבא? אמר ליה: חס וחלילה, לא תהא כזאת בישראל.

אמר רבי זירא: אמש נראה לי רבי יוסי ברבי חנינא, אמרתי לו: אצל מי אתה תקוע? אמר לי: אצל רבי יוחנן ורבי יוחנן אצל מי? אצל רבי ינאי ורבי ינאי אצל מי? אצל רבי חנינא. ורבי חנינא אצל מי? אצל רבי חייא אמרתי לו: ורבי יוחנן אצל רבי חייא לא? אמר לי: באתר דזקוקין דנורא ובעורין דאשא מאן מעייל בר נפחא לתמן. אמר רב חביבא: אשתעי לי רב חביבא בר סורמקי: חזי ליה ההוא מרבנן דהוה שכיח אליהו גביה, דלצפרא הוה שפירן עיניה, ולאורתא דמייך כדמיקלין בנורא. אמרי ליה: מאי האי? ואמר לי: דאמר ליה לאליהו: אחוי לי רבנן כי סלקי למתיבתא דרקיע, אמר לי: בכולהו מצית אסתכולי בהו, לבר מגוהרקא דרבי חייא דלא תסתכל ביה. מאי סימנייהו? בכולהו אזלי מלאכי כי סלקי ונחתי, לבר מגוהרקא דרבי חייא דמנפשיה סליק ונחית. לא מצאי לאוקמא אנפשי, אסתכלי בה, אתו תרי בוטיטי דנורא ומחיהו לההוא גברא וסמינהו לעיניה. למחר אזלי אשתטחי אמערתיה, אמינא: מתנייתא דמר מתנינא, ואתסאי.

אליהו הוה שכיח במתיבתא דרבי, יומא חד ריש ירחא הוה, נגה ליה ולא אתא. אמר ליה: מאי טעמא נגה ליה למר? אמר ליה: אדאוקימנא לאברהם ומשינא ידיה ומצלי, ומגנינא ליה. וכן ליצחק, וכן ליעקב. ולוקמינהו בהדי הדדי סברי: תקפי ברחמי, ומייתי ליה למשיח בלא זמניה. אמר ליה: ויש דוגמתן בעולם הזה? אמר ליה: איכא, רבי חייא ובניו. גזר רבי תעניתא, אחתינהו לרבי חייא ובניו אמר משיב הרוח ונשבה זיקא, אמר מוריד הגשם ואתא מיטרא, כי מטא למימר מחיה המתים רגש עלמא. אמרי ברקיעא: מאן גלי רזיא בעלמא? - אמרי: אליהו. אתיוהו לאליהו, מחיהו שתין פולסי דנורא. אתא אידמי להו כדובא דנורא, על בנייהו וטרדינהו. בבא מציעא פה:

Resh Lakish was marking the burial vaults of the Rabbis. But when he came to the grave of R. Hiyya, it was hidden from him, whereat he experienced a sense of humiliation. 'Sovereign of the Universe!' he exclaimed, 'did I not debate on the Torah as he did?' Thereupon a Heavenly Voice cried out in reply: 'You did indeed debate on the Torah as he did, but did not spread the Torah as he did.' Whenever R. Hanina and R. Hiyya were in a dispute, R. Hanina said to R. Hiyya: 'Would you dispute with me? If, Heaven forfend! the Torah were forgotten in Israel, I would restore it by my argumentative powers.' To which R. Hiyya rejoined: 'Would you dispute with me, who achieved that the Torah should not be forgotten in Israel? What did I do? I went and sowed flax, made nets [from the flax cords], trapped deers, whose flesh I gave to orphans, and prepared scrolls [from their skins], upon which I wrote the five books [of Moses]. Then I went to a town [which contained no teachers] and taught the five books to five children, and the six orders [of the Talmud] to six children. And I bade them, 'Until I return, teach each other the Pentateuch and the Mishnah;' and thus I preserved the Torah from being forgotten in Israel.' This is what Rabbi [meant when he] said, 'How great are the works of Hiyya!' Said R. Ishmael son of R. Jose to him, '[Are they] even [greater] than yours?' 'Yes,' he replied, 'And even than my father's.' 'Heaven forfend!' he rejoined, 'Let not such a thing be [heard] in Israel!'

R. Zera said: Last night R. Jose son of R. Hanina appeared to me [in a dream], and I asked him, 'Near whom art thou seated [in the Heavenly Academy]?' — 'Near R. Johanan.' 'And R. Johanan near whom?' — 'R. Jannai.' 'And R. Jannai?' — 'Near R. Hanina.' 'And R. Hanina?' — 'Near R. Hiyya.' Said I to him, 'And is not R. Johanan [worthy of a seat] near R. Hiyya?' — He replied, 'In the region of fiery sparks and flaming tongues, who will let the smith's son enter?'

R. Habiba said: R. Habiba b. Surmakia told me: I saw one of the Rabbis whom Elijah used to frequent, whose eyes were clear in the morning, but in the evening they looked as though burnt in fire. I questioned him, 'What is the meaning of this?' And he answered me [thus]: I requested Elijah to show me the [departed] Rabbis as they ascend to the Heavenly Academy. He replied, "You can look upon all, excepting the carriage of R. Hiyya: upon it thou shalt not look." "What is their sign?" "All are accompanied by angels when they ascend and descend, excepting R. Hiyya's carriage, who ascends and descends of his own accord." But unable to control my desire, I gazed upon it, whereat two fiery streams issued forth, smote and blinded me in one eye. The following day I went and prostrated myself upon his grave, crying out, "It is thy Baraitha that I study!" and I was healed.

Elijah used to frequent Rabbi's academy. One day — it was New Moon — he was waiting for him, but he failed to come. Said he to him [the next day]: 'Why didst thou delay?' — He replied: '[I had to wait] until I awoke Abraham, washed his hands, and he prayed and I put him to rest again; likewise to Isaac and Jacob.' 'But why not awake them together?' — 'I feared that they would wax strong in prayer and bring the Messiah before his time.' 'And is their like to be found in this world?' he asked. — 'There is R. Hiyya and his sons', he replied. Thereupon Rabbi proclaimed a fast, and R. Hiyya and his sons were bidden to descend [to the reading desk]. As he [R. Hiyya] exclaimed, 'He causeth the wind to blow', a wind blew; he proceeded, 'he causeth the rain to descend', whereat the rain descended. When he was about to say, 'He quickeneth the dead', the universe trembled, [and] in Heaven it was asked, 'Who hath revealed our secret to the world?' 'Elijah', they replied. Elijah was therefore brought and smitten with sixty flaming lashes; so he went, disguised himself as a fiery bear, entered amongst and scattered them. **Bava Metzia 85b**

I.

רבי חייא לא הוה מצי למיקרבא ליה. יומא חד אידמי ליה כעניא, אתא טריף אבבא, אמר ליה: אפיק לי ריפתא. אפיקו ליה. אמר ליה: ולא קא מרחם מר אעניא? אההוא גברא אמאי לא קא מרחם מר? גלי ליה, אחוי ליה שוטא דנורא, אמצי ליה נפשיה. מועד קטן כח.

As for R. Hiyya, he (the Angel of death) could not gain access to him. So one day he adopted the guise of a poor man and came and rapped at the gate, saying, 'Bring me out some bread'. They [others] brought out some bread to him. Said he then to R. Hiyya: 'Don't you, Sir, treat the poor kindly? Why not, Sir, [also] treat kindly this man [standing outside]?' He [R. Hiyya] opened the door to him, whereupon, showing him a fiery rod, he made him yield his soul. **Moed Katan 28a**

K.

אמרי: היכא נינחיה? רב הונא ריבך תורה בישראל ורבי חייא ריבך תורה בישראל הוה. מאן מעייל ליה? אמר להו רב חגא: אנא מעיילנא ליה, דאוקמתיה לתלמודאי כי הוונא בר תמני סרי שנין ולא חזי לי קרי, ומשמע ליה קמיה וידעי בעובדיה. דיומא חד אתהפיכא ליה רצועה דתפילין, ויתיב עלה ארבעין תעניתא. עייליה, הוה גני יהודה מימיניה דאבוה, וחזקיה משמאליה. אמר ליה יהודה לחזקיה: קום מדוכתיך, דלאו אורח ארעא דקאים רב הונא. בהדי דקאים קם בהדיה עמודא דנורא, חזייה רב חגא, איבעית. זקפיה לארונה ונפק, אתא. והאי דלא איענש ענש משום דזקפיה לארונה דרב הונא. מועד קטן כה.

Then they said: Where shall we lay him to rest? [Said some: Let us lay him at the side of R. Hiyya]; for R. Huna disseminated Torah in Israel and R. Hiyya had likewise disseminated Torah in Israel. Who will bring him into [the cave of] R. Hiyya? — Said R. Hagga, 'I shall bring him in, because I sustained [revised] my studies [before him] when I was but eighteen years of age, never having experienced the effects of an unchaste dream and he made me his attendant and therefore I know of his [pious] deeds. For one day the strap of his phylacteries was [accidentally] reversed, whereupon he sat fasting forty days'. He then brought him in [to the cave]. Yehudah was laid there at the right of his father [R. Hiyya] and on his left was his [twin brother] Hezekiah. Said Yehudah to Hezekiah: 'Rise from your place, for it is not good manners that R. Huna be left standing'. As he [Hezekiah] rose a column of fire rose with him. R. Hagga, seeing that, was overcome with fear, set up the coffins and came away. And the reason that he came to no harm [from the pillar of fire] was because he set up the coffin of R. Huna. **Moed Katan 25a**

III. Rabbi Oshaia

A.

ר' הושעיא הוה שכיח קמיה דבר קפרא, שבקיה ואתא קמיה דרבי חייא. כריתות ח.

R. Oshaia was a frequent visitor to Bar Kappara; he then left him and joined R. Hiyya. **Kreissus 8a**

B.

רבי חמא בר ביסא אזיל יתיב תרי סרי שני בכי מדרשא. כי אתא, אמר: לא איעביד כדעביד בן חכינאי, עייל יתיב במדרשא, שלח לביתה. אתא ר' אושעיא בריה יתיב קמיה, הוה קא משאיל ליה שמעתא, חזא דקא מתחדדי שמעתיה, חלש דעתיה, אמר: אי הואי הכא הוה לי זרע כי האי. על לביתה, על בריה, קם קמיה. הוא סבר, למשאליה שמעתתא קא בעי, אמרה ליה דביתהו: מי איכא אבא דקאים מקמי ברא? קרי עליה רמי בר חמא: (קהלת ד') החוט המשולש לא במהרה ינתק זה ר' אושעיא בנו של רבי חמא בר ביסא. כתובות סב:

R. Hama b. Bisa went away [from home and] spent twelve years at the house of study. When he returned he said, 'I will not act as did b. Hakina'. He therefore entered the [local] house of study and sent word to his house. Meanwhile his son, R. Oshaia entered, sat down before him and addressed to him a question on [one of the] subjects of study. [R. Hama] seeing how well versed he was in his studies, became very depressed. 'Had I been here,' he said, 'I also could have had such a child'. [When] he entered his house his son came in, whereupon [the father] rose before him, believing that he wished to ask him some [further] legal questions. 'What father', his wife chuckled, 'stands up before a son!' Rami b. Hama applied to him [the following Scriptural text:] And a threefold cord is not quickly broken is a reference to R. Oshaia, son of R. Hama. son of Bisa. **Kesubos 62b**

C.

אמר רבי יוחנן: רבי אושעיא בריבי בדורו כרבי מאיר בדורו, מה רבי מאיר בדורו לא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו - אף רבי אושעיא לא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו. אמר רבי יוחנן: לבן של ראשונים כפתחו של אולם, ושל אחרונים כפתחו של היכל ואנו כמלא נקב מחט סידקית. ראשונים רבי עקיבא, אחרונים רבי אלעזר בן שמוע. איכא דאמרי: ראשונים רבי אלעזר בן שמוע, אחרונים רבי אושעיא בריבי. עירובין נג.

R. Yochanan further stated: R. Oshaia Beribi in his generation was like R. Meir in his generation. As was the case with R. Meir in his generation that his colleagues could not fathom the depth of his knowledge so was it with R. Oshaia that his colleagues could not fathom the depth of his knowledge. R. Yochanan further stated: The hearts of the ancients were like the door of the Ulam (forty cubits high and twenty cubits wide), but that of the last generations was like the door of the Hekal (twenty cubits high and ten cubits wide), but ours is like the eye of a fine needle. R. Akiba is classed among the ancients; R. Eleazar b. Shammua among the last generations. Others say: R. Eleazar b. Shammua is classed among the ancients and R. Oshaia Beribi among the last generations. **Eirubin 53a**

IV. The Tosephta

A.

ר' עיקר דברים תקן [וכתב] וכגון כללות ולשנא קייטא דאפילו חדא מילתא מגמר ממנו כמה טעמי ותלי תילי של הלכות והגדות גדולות ונפלאות דבסיעתא דשמיא אתאמרא מתני'. ואתא ר' חייא ופשט בכרייתא פרטי ואנפי להנהו עקרי כללי ורובי דטעמי דנפישין ומרווחין בכרייתא עקר דילהון במתנ' ועל עקר דמתנ' סמכינן. . . ואלו אתא ר' חייא בכרייתא לאפלוגי עליה דר' אין שומעין לו. אגרת דרב שרירא גאון

The essential things were established [and written down] by Rabbi: For instance: the general principles and the abbreviated phraseology from which one can derive from one thing many ideas and whole mounds of Halachos, and great and wondrous Agados. [This is so] because the Mishna was composed with Divine help. . . Rabbi Hiyya expanded the details and branches of the essential principles. The many reasons that are wide spread throughout the Braitha are essentially based on the Mishna and on the essence of the Mishnah do we rely. . . If Rabbi Hiyya would come out in a Braiisa to disagree with [the Mishna of] Rabbi, we wouldn't listen [to his ruling]. **The Letter of Rav Sherira Gaon**

B.

אמר: אי איכא דשאל לי במתניתא דרבי חייא ורבי אושעיא ולא פשטינא ליה ממתניתין נפילנא מאסקריא דספינתא וטבענא. תענית כא.

If there is any one who will ask me a question from the Baraithas of R. Hiyya and R. Hoshaiyah and I fail to elucidate it from the Mishnah then I will throw myself down and be drowned [in the sea]. **Taanis 21a**

C.

וכי רבי לא שנאה, ר' חייא מנין לו. יבמות מג.

If Rabbi has not taught it, whence would R. Hiyya know it! **Yevamos 43a**

D

אמר ליה ר' זירא: לאו אמינא לכו כל מתניתא דלא תניא בי רבי חייא ובי רבי אושעיא משבשתא היא, ולא תותבו מינה בי מדרשא. חולין דף קמא.

Thereupon R. Zera said to them: Have I not told you that every Baraitha that was not taught in the school of R. Hiyya and R. Oshaia is not authentic, and that you should not put it forward as a refutation in the Beth Hamidrash? **Chullin 141a**

V. Rabbi Hanina

A.

ר' חנינא מתקן מתקליה. כתובות קיב.

[When] R. Hanina [would come to Eretz Yisrael he] used to repair its roads. **Kesubos 112a**

B.

ה"ל ההיא נקרתא דהוה עיילא מביתיה לבית רבי, כל יומא הוה מייתי תרי עבדי, חד קטליה אבבא דבי רבי וחד קטליה אבבא דביתיה, א"ל: בעידנא דאתינא לא נשכח גבר קמך. יומא חד אשכחיה לר' חנינא בר חמא דהוה יתיב, אמר: לא אמינא לך בעידנא דאתינא לא נשכח גבר קמך? א"ל: לית דין בר איניש. א"ל: (אימא) (מסורת הש"ס: [לימא]) (ליה להווא עבדא דגני אבבא דקאים וליתי. אזל ר' חנינא בר חמא אשכחיה דהוה קטיל, אמר: היכי אעביד? אי איזיל ואימא ליה דקטיל, אין משיבין על הקלקלה אשכחיה ואיזיל, קא מזלזלינן במלכותא בעא רחמי עליה ואחייה ושרייה. אמר: ידענא, זוטי דאית בכו מחיה מתים, מיהו בעידנא דאתינא לא נשכח איניש קמך. עבודה זרה י:

Antoninus had a cave which led from his house to the house of Rabbi. Every time [he visited Rabbi] he brought two slaves, one of whom he slew at the door of Rabbi's house and the other [who had been left behind] was killed at the door of his own house. Said Antoninus to Rabbi: When I call let none be found with thee. One day he found R. Chaninah b. Chama sitting there, so he said: 'Did I not tell thee no man should be found with thee at the time when I call?' And Rabbi replied. 'This is not an [ordinary] human being.' 'Then', said Antoninus, 'let him tell that servant who is sleeping outside the door to rise and come in.' R. Chaninah b. Chama thereupon went out but found that the man had been slain. Thought he, 'How shall I act now? Shall I call and say that the man is dead? — but one should not bring a sad report; shall I leave him and walk away? — that would be slighting the king.' So he prayed for mercy for the man and he was restored to life. He then sent him in. Said Antoninus: 'I am well aware that the least one among you can bring the dead to life, still when I call let no one be found with thee.' **Avodah Zarah 10b**

C.

כי הוו מינצו רבי חנינא ורבי חייא, אמר ליה רבי חנינא לרבי חייא: בהדי דידי קא מינצית? חס וחלילה, אי משתכחא תורה מישראל מהדרנא לה מפילפולי. בבא מציעא פה:

Whenever R. Hanina and R. Hiyya were in a dispute, R. Hanina said to R. Hiyya: 'Would you dispute with me? If, Heaven forbid! the Torah were forgotten in Israel, I would restore it by my argumentative powers.' **Bava Metzia 85b**

D.

אמר רבי חנינא: הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. ברכות לג:

R. Hanina further said: Everything is in the hand of heaven except the fear of heaven.

Berachos 33b

E.

(דברים ד') אין עוד מלבדו - אמר רבי חנינא: ואפילו כשפים. ההיא איתתא דהות קא מהדרא למישקל עפרא מתותיה כרעיה דרבי חנינא, אמר לה: שקולי, לא מסתייעא מילתיך, אין עוד מלבדו כתיב. והאמר ר' יוחנן: למה נקרא שמן כשפים? שמכחישין פמליא של מעלה שאני ר' חנינא, דנפישא זכותיה. ואמר ר' חנינא: אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא א"כ מכריזין עליו מלמעלה, שנאמר: (תהלים ל"ז) מד' מצעדי גבר כוננו, (משלי כ') ואדם מה יבין דרכו. חולין ז:

There is none else beside Him (Deuteronomy 4): R. Hanina said: Even sorcery. A woman once attempted to cast a spell over R. Hanina. He said to her, 'Try as you will, you will not succeed in your attempts, for it is written: There is none else beside Him'. Has not, however, R. Johanan declared: Why is sorcery called keshafim? Because it overrules [the decree of] the heavenly council? — R. Hanina was in a different category, owing to his abundant merit. R. Hanina further said: No man bruises his finger here on earth unless it was so decreed against him in heaven, for it is written: It is of the Lord that a man's goings are established. How then can man look to his way (Psalms 37)? **Chullin 7b**

F.

אמר ר' חנינא: כל האומר הקב"ה ותרן הוא - יותרו חייו, שנאמר: (דברים ל"ב) הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט. בבא קמא נ.

R. Hanina said: If a man says that the Holy One, blessed be He, is lax in the execution of justice, his life shall be outlawed, for it is stated: He is the Rock, His work is perfect; for all His ways are judgment. **Bava Kama 50a**

VI. Rabbi's Deathbed

A.

ת"ר: בשעת פטירתו של רבי, אמר: לבני אני צריך, נכנסו בניו אצלו. אמר להם: הזהרו בכבוד אמכם נר יהא דלוק במקומו, שולחן יהא ערוך במקומו, מטה תהא מוצעת במקומה יוסף חפני, שמעון אפרתי, הם שמשוני בחיי והם ישמשוני במותי. הזהרו בכבוד אמכם. דאורייתא היא דכתיב: (שמות כ') כבד את אביך ואת אמך אשת אב הואי. אשת אב נמי דאורייתא היא, דתניא: כבד את אביך ואת אמך, את אביך - זו אשת אביך, ואת אמך - זו בעל אמך, וי"ו יתירה - לרבות את אחיך הגדול הני מילי מחיים, אבל לאחר מיתה לא. נר יהא דלוק במקומו,

שולחן יהא ערוך במקומו, מטה תהא מוצעת במקומה. מאי טעמא? כל בי שמי הוה אתי לביתיה, ההוא בי שמשא אתאי שבבתא קא קריה אבבא, אמרה אמתיה: שתיקו, דרבי יתיב כיון דשמע שוב לא אתא, שלא להוציא לעז על צדיקים הראשונים. יוסף חפני, שמעון אפרתי, הם שמשוני בחיי והם ישמשוני במותי. סבור מינה, בהדין עלמא הוא דקאמר, כיון דחזו דקדים ערסייהו לערסיה, אמרי: שמע מינה לההוא עלמא הוא דקאמר, והאי דאמר הכי? דלא לימרו: מילתא הואי להו, ועד האידנא נמי זכותו דרבי הוא דאהניא להו. כתובות קג.

Our Rabbis taught: When Rabbi was about to depart [from this life] he said, 'I require [the presence] of my sons'. When his sons entered into his presence he instructed them: 'Take care that you show due respect to your mother. The light shall continue to burn in its usual place, the table shall be laid in its usual place [and my] bed shall be spread in its usual place. Yosef of Haifa and Shimon of Efrath who attended on me in my lifetime shall attend on me when I am dead'.

'Take care that you show due respect to your mother'. Is [not this instruction] Pentateuchal, since it is written: Honor thy father and thy mother? — She was their stepmother. [Is not the commandment to honor] a stepmother also Pentateuchal, for it was taught: Honor thy father and thy mother, 'thy father' includes 'thy stepmother', and 'thy mother' includes 'thy stepfather', and the superfluous vav includes 'thy elder brother'? — This exposition [was meant to apply] during [one's own parents'] lifetime but not after [their] death.

'The light shall continue to burn in its usual place, the table shall be laid in its usual place [and my] bed shall be spread in its usual place'. What is the reason? — He used to come home again at twilight every Sabbath Eve. On a certain Sabbath Eve a neighbour came to the door speaking aloud, when his handmaid whispered, 'Be quiet for Rabbi is sitting there'. As soon as he heard this he came no more, in order that no reflection might be cast on the earlier saints.

'Yosef of Haifa and Shimon of Efrath who attended on me in my lifetime shall attend on me when I am dead'. He was understood to mean, 'In this world'. When it was seen however, that their biers preceded his [all] said that the conclusion must be that he was referring to the other world, and that the reason why he mentioned it was that it might not be suspected that they were guilty of some offence and that it was only the merit of Rabbi that protected them until that moment. **Kesubos 103a**

B.

אמר להן: לחכמי ישראל אני צריך, נכנסו אצלו חכמי ישראל. אמר להן: אל תספדוני בעיירות, והושיבו ישיבה לאחר שלשים יום שמעון בני חכם, גמליאל בני נשיא, חנינא בר חמא ישב בראש. אל תספדוני בעיירות. סבור מינה, משום טרחא הוא דקאמר, כיון דחזי דקספדי בכרכים וקאתו כולי עלמא, אמרו: שמע מינה, משום יקרא הוא דקאמר. הושיבו ישיבה לאחר שלשים יום. דלא עדיפנא ממשה רבינו, דכתיב: (דברים ל"ד) ויבכו בני ישראל

את משה בערבות מואב שלשים יום, תלתין יומין ספדין ביממא וליליא, מכאן ואילך ספדו ביממא וגרסי בליליא או ספדו בליליא וגרסי ביממא, עד דספדי תריסר ירחי שתא. ההוא יומא דאשכבתיה דרבי, נפקא בת קלא ואמרה: כל דהוה באשכבתיה דרבי מזומן הוא לחיי העוה"ב. ההוא כובס כל יומא הוה אתי קמיה, ההוא יומא לא אתא, כיון דשמע הכי, סליק לאיגרא ונפל לארעא ומית, יצתה בת קול ואמרה: אף ההוא כובס מזומן הוא לחיי העולם הבא. שמעון בני חכם. מאי קאמר? הכי קאמר: אע"פ ששמעון בני חכם, גמליאל בני נשיא. אמר לוי: צריכא למימר? אמר רבי שמעון בר רבי: צריכא לך ולמטלעתך. מאי קשיא ליה? הא קרא קאמר: (דברי הימים ב' כ"א) ואת הממלכה נתן ליהורם כי הוא הבכור. ההוא ממלא מקום אבותיו הוה, ורבן גמליאל אינו ממלא מקום אבותיו הוה. ורבי מאי טעמא עבד הכי? נהי דאינו ממלא מקום אבותיו בחכמה, ביראת חטא ממלא מקום אבותיו הוה. כתובות דף קג.ב

'I require,' he said to them, '[the presence] of the Sages of Israel', and the Sages of Israel entered into his presence. 'Do not lament for me,' he said to them, 'in the smaller towns, and reassemble the yeshiva after thirty days. My son Shimon is wise (or should have the position of "chacham" of the Sanhedrin), my son Gamaliel [should be appointed] Nasi, and Hanina b. Hama shall preside [at the yeshiva].' 'Do not lament for me in the smaller towns'. He was understood to give this instruction in order [to cause less] trouble. As it was observed, however, that when lamentations were held in the large towns everybody came they arrived at the conclusion that his instruction was due to [a desire to enhance] the honour [of the people]. 'Reassemble the yeshiva after thirty days', because [he thought] 'I am not more important than our teacher Moses concerning whom it is written in Scripture: And the children of Israel wept for Moses in the plains of Moab thirty days'.

For thirty days they mourned both day and night; subsequently they mourned in the day-time and studied at night or mourned at night and studied during the day, until a period of twelve months of mourning [had passed].

On the day that Rabbi died a bath kol went forth and announced: Whosoever has been present at the death of Rabbi is destined to enjoy the life of the world to come. A certain fuller, who used to come to him every day, failed to call on that day; and, as soon as he heard this, went up upon a roof, fell down to the ground and died. A bath kol came forth and announced: That fuller also is destined to enjoy the life of the world to come. 'My son Shimon is wise.' What did he mean? — It is this that he meant: Although my son Shimon is wise, my son Gamaliel shall be the Nasi. Said Levi, 'Was it necessary to state this?' — 'It was necessary,' replied R. Shimon b. Rabbi, 'for yourself and for your lameness.' What was his difficulty? Does not Scripture state: But the kingdom gave he to Yehoram, because he was the firstborn? — The other was properly representing his ancestors but R. Gamaliel was not properly representing his ancestors. Then why did Rabbi act in the manner he did? — Granted that he was not representing his ancestors. In wisdom he was worthily representing them in his fear of sin. **Ibid.**

C.

חנינא בר חמא ישב בראש. לא קיבל רבי חנינא, שהיה ר' אפס גדול ממנו שתי שנים ומחצה. ויתב רבי אפס ברישא, ויתב רבי חנינא אבראי ואתא לוי ויתב גביה. נח נפשיה דרבי אפס ויתב רבי חנינא ברישא, ולא הוה ליה ללוי איניש למיתב גביה וקאתא לבבל. והיינו דאמרי ליה לרב: גברא רבה אקלע לנהרדעא ומטלע, ודריש כלילא שרי, אמר: שמע מינה, נח נפשיה דרבי אפס ויתב רבי חנינא ברישא, ולא הוה ליה ללוי איניש למיתב גביה וקאתא. ואימא: רבי חנינא נח נפשיה, ור' אפס כדיתב יתיב, ולא הוה ליה ללוי איניש למיתב גביה וקאתא איבעית אימא: לוי לר' אפס מיכף הוה כייף ליה ואי בעית אימא: כיון דאמר ר' חנינא בר חמא ישב בראש, לא סגי דלא מליך, דכתיב בהו בצדיקים: (איוב כ"ב) ותגזר אומר ויקם לך. והא הוה ר' חייא נח נפשיה. והאמר ר' חייא: אני ראיתי קברו של רבי והורדתי עליו דמעוֹת איפוֹך. והאמר רבי חייא: אותו היום שמת רבי בטלה קדושה איפוֹך. והתניא: כשחלה רבי, נכנס ר' חייא אצלו ומצאו שהוא בוכה, אמר לו: רבי, מפני מה אתה בוכה? והתניא: מת מתוך השחוק סימן יפה לו, מתוך הבכי סימן רע לו פניו למעלה סימן יפה לו, פניו למטה סימן רע לו פניו כלפי העם סימן יפה לו, כלפי הכותל סימן רע לו פניו ירוקין סימן רע לו, פניו צהובין ואדומים סימן יפה לו מת בע"ש סימן יפה לו, במו"ש סימן רע לו מת בערב יוהכ"פ סימן רע לו, במוצאי יוהכ"פ סימן יפה לו מת מחולי מעיים סימן יפה לו, מפני שרובם של צדיקים מיתתן בחולי מעיים א"ל: אנא אתורה ומצות קא בכינא איבעית אימא: איפוֹך ואיבעית אימא: לעולם לא תיפוֹך, ר' חייא עסוק במצות הוה, ורבי סבר: לא אפגריה. והיינו דכי הוו מינצו ר' חנינא ור' חייא, . . . כתובות קג:

'Hanina b. Hama shall preside at the college'. R. Hanina, however, did not accept [the office] because R. Afes was by two and a half years older than he; and so R. Afes presided. R. Hanina sat [at his studies] outside [the lecture room], and Levi came and joined him. When R. Afes went to his eternal rest and R. Hanina took up the presidency Levi had no one to join him and came in consequence to Babylon. This description coincides with the following: When Rav was told that a great man who was lame made his appearance at Nehardea and held a discourse [in the course of which he] permitted [the wearing of] a wreath, he said, 'It is evident that R. Afes has gone to his eternal rest, and R. Hanina has taken over the presidency; and that Levi having had no one to join him, has come [down here].' But might not one have suggested that R. Hanina came to his eternal rest, that R. Afes continued in the presidency as before and that Levi who had no one to join him came [therefore, to Babylon]? If you wish I might reply: Levi would have submitted to the authority of R. Afes. And if you prefer I might reply: Since [Rabbi] once said, 'Hanina b. Hama shall preside at the college', there could be no possibility of his not becoming head; for about the righteous it is written in Scripture: Thou shalt also decree a thing, and it shall be established unto thee. (Job 22) Was there not R. Hiyya? — He had already gone to his eternal rest. But did not R. Hiyya, state, 'I saw Rabbi's sepulchre and shed tears upon it'? — Reverse [the names]. But did not R. Hiyya state, 'On the day on which Rabbi died holiness ceased'? — Reverse [the names]. But has it not been taught: When Rabbi fell in R. Hiyya entered into his presence and found him weeping. 'Master', he said to him, 'Why are you weeping? Was it not taught: [If a man]

dies smiling it is a good omen for him, if weeping it is a bad omen for him; his face upwards it is a good omen, his face downwards it is a bad omen; his face towards the public it is a good omen, towards the wall it is a bad omen; if his face is greenish it is a bad omen, if bright and ruddy it is a good omen; dying on Sabbath Eve is a good omen, on the termination of the Sabbath is a bad omen; dying on the Eve of the Day of Atonement is a bad omen, on the termination of the Day of Atonement is a good omen; dying of diarrhea is a good omen because most righteous men die of diarrhea?' And the other replied, 'I weep on [account of my impending separation from] the Torah and the commandments'? — If you wish I might reply: Reverse [the names]; and if you prefer I might reply: In fact there is no need to reverse [the names; but as] R. Hiyya was engaged in the performance of pious deeds Rabbi thought 'I will not disturb him'. This is in line with the following: When R. Hanina and R. Hiyya were engaged in a dispute . . . (See above p. 4) **Ibid.**

D.

אמר להן: לבני קטן אני צריך, נכנס ר' שמעון אצלו, מסר לו סדרי חכמה. אמר להן: לבני גדול אני צריך, נכנס רבן גמליאל אצלו, ומסר לו סדרי נשיאות. אמר לו: בני, נהוג נשיאותך ברמים, זרוק מרה בתלמידים. איני? והא כתיב: (תהלים ט"ו) ואת יראי ד' יכבד, ואמר מר: זה יהושפט מלך יהודה, כשהיה רואה תלמיד חכם, היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו, וקורא לו: רבי, רבי, מרי, מרי לא קשיא: הא בצינעא, הא בפרהסיא. כתובות קג:

'I desire', he announced, 'the presence of my younger son.' R. Shimon entered into his presence and he entrusted him with the orders of wisdom. 'I desire the presence of my elder son', he announced. When R. Gamaliel entered he entrusted him with the traditions and regulations of the Patriarchate. 'My son', he said to him, 'conduct your patriarchate with men of high standing, and cast bile among the students.' But, surely, this is not proper for is it not written in Scripture: But he honoreth them that fear the Lord (Psalms), and the Master said that this [text might be applied to] Yehoshaphat, King of Yehudah. who, on seeing a scholar, used to rise from his throne, embrace him and kiss him, and call him 'My master, my master; my teacher, my teacher'? — This is no difficulty: The latter attitude [is to be adopted] in private; the former in public. **Ibid.**

E.

תניא: רבי מוטל בציפורי, ומקום מוכן לו בבית שערים. והתניא: (דברים ט"ז) צדק צדק תרדף - הלך אחר ר' לבית שערים ר' בבית שערים הוה, אלא כיון דחלש אמטיוהי לציפורי, דמדליא ובסים אוירא. כתובות קג:

It was taught: Rabbi was lying [on his sickbed] at Sepphoris but a [burial] place was reserved for him at Beth She'arim. Was it not, however, taught: Justice, justice shalt thou follow. Follow Rabbi to Beth She'arim? — Rabbi was [indeed] living at Beth She'arim but when he fell ill he was brought to Sepphoris because it was situated on higher ground and its air was salubrious. **Ibid.**

F.

ההוא יומא דנח נפשיה דרבי, גזרו רבנן תעניתא ובעו רחמי, ואמרי: כל מאן דאמר נח נפשיה דר', ידקר בחרב. סליקא אמתיה דרבי לאיגרא, אמרה: עליוני' מבקשין את רבי והתחתוני' מבקשין את רבי, יהי רצון שיכופו תחתונים את העליונים. כיון דחזאי כמה זימני דעייל לבית הכסא, וחליץ תפילין ומנח להו וקמצטער, אמרה: יהי רצון שיכופו עליונים את התחתונים. ולא הוו שתקי רבנן מלמיבעי רחמי, שקלה כוזא שדייא מאיגרא [לארעא], אישתיקו מרחמי ונח נפשיה דרבי. אמרו ליה רבנן לבר קפרא: זיל עיין. אזל אשכחיה דנח נפשיה, קרעיה ללבושיה ואהדריה לקרעיה לאחוריה, פתח ואמר: אראלים ומצוקים אחזו בארון הקדש, נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקדש אמרו ליה: נח נפשיה? אמר להו: אתון קאמריתו ואנא לא קאמינא. כתובות קד.

On the day when Rabbi died the Rabbis decreed a public fast and offered prayers for heavenly mercy. They furthermore announced that whoever said that Rabbi was dead would be stabbed with a sword. Rabbi's handmaid ascended the roof and prayed: 'The immortals desire Rabbi [to join them] and the mortals desire Rabbi [to remain with them]; may it be the will [of G-d] that the mortals may overpower the immortals'. When, however, she saw how often he resorted to the privy, painfully taking off his tefillin and putting them on again, she prayed: 'May it be the will [of the Almighty] that the immortals may overpower the mortals'. As the Rabbis incessantly continued their prayers for [heavenly] mercy she took up a jar and threw it down from the roof to the ground. [For a moment] they ceased praying and the soul of Rabbi departed to its eternal rest. 'Go', said the Rabbis to Bar Kappara, 'and investigate'. He went and, finding that [Rabbi] was dead, he tore his cloak and turned the tear backwards. [On returning to the Rabbis] he began: 'The angels and the mortals have taken hold of the holy ark. The angels overpowered the mortals and the holy ark has been captured'. 'Has he', they asked him, 'gone to his eternal rest?' — 'You', he replied, 'said it; I did not say it'. **Kesubos 104a**

G.

בשעת פטירתו של רבי, זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה, אמר: רבש"ע, גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה, יהי רצון מלפניך שיהא שלום במנוחתו, יצתה ב"ק ואמרה: (ישעיהו נ"ז) יבא שלום ינוחו על משכבותם. על משכבך מיבעי ליה מסייע ליה לר' חייא בר גמדא, דאמר רבי חייא בר גמדא אמר ר' יוסי בן שאול: בשעה שהצדיק נפטר מן העולם, אומרים מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבש"ע, צדיק פלוני בא אומר להם: יבואו צדיקים ויצאו לקראתו, ואומרים לו: יבא בשלום, ינוחו על משכבותם. אמר ר' אלעזר: בשעה שהצדיק נפטר מן העולם, שלש כיתות של מלאכי השרת יוצאות לקראתו, אחת אומרת לו: בא בשלום, ואחת אומרת: הולך נכחו, ואחת אומרת לו: יבא שלום ינוחו על משכבותם. בשעה שהרשע נאבד מן העולם, שלש כיתות של מלאכי חבלה יוצאות לקראתו, אחת אומרת: (ישעיהו מ"ח) אין שלום אמר ד' לרשעים, ואחת אומרת לו: (ישעיהו נ') למעצבה ישכב, ואחת אומרת לו: (יחזקאל לב) רדה והשכבה את ערלים. כתובות דף קד.

Rabbi, at the time of his passing, raised his ten fingers towards heaven and said: 'Sovereign of the Universe, it is revealed and known to you that I have laboured in the study of the Torah with my ten fingers and that I did not enjoy [any worldly] benefits even with my little finger. May it be Thy will that there be peace in my resting place'. A bath kol echoed, announcing, "He shall enter into peace; they shall rest on their beds". (Isaiah 57) [Does not] the context require [the singular pronoun:] 'On thy bed'? This provides support for R. Hiyya b. Gamda. For he stated in the name of R. Yose b. Shaul: When a righteous man departs from this world the ministering angels say to the Holy One, blessed be He, 'Sovereign of the Universe, the righteous man So-and-so is coming', and he answers them, 'Let the righteous men come [from their resting places], go forth to meet him, and say to him that he shall enter into peace [and then] they shall rest on their beds'.

R. Elazar stated: When a righteous man departs from the world he is welcomed by three companies of ministering angels. One exclaims, 'Come into peace'; the other exclaims, 'He who walketh in his uprightness,' while the third exclaims, 'He shall enter into peace; they shall rest on their beds.' When a wicked man perishes from the world he is met by three groups of angels of destruction. One announces, 'There is no peace, saith the Lord, unto the wicked' (Isaiah 48); the other tells him, 'He shall lie down in sorrow' (Isaiah 50), while the third tells him, 'Go down and be thou laid with the uncircumcised' (Ezekiel 32). **Ibid.**

H.
 כי הוה ניחא נפשיה דרבי, אמר: הומניא איכא בבבל, כולה עמונאי היא מסגריא איכא בבבל, כולה דממזירא היא בירקא איכא בבבל, שני אחים יש שמחליפים נשותיהם זה לזה בירתא דסטיא איכא בבבל, היום סרו מאחרי המקום, דאקפי פירא בכוורי בשבתא ואזיל וצדו בהו בשבתא, ושמתינהו ר' אחי ברבי יאשיה ואישתמוד' אקרא דאגמא איכא בבבל, אדא בר אהבה יש בה, היום יושב בחיקו של אברהם היום נולד רב יהודה בבבל. קדושין עב.:

When Rabbi was dying he said: 'There is [a town] Humania in Babylon, which consists entirely of Ammonites; there is Misgaria in Babylon, consisting entirely of mamzerim; there is Birka in Babylon, which contains two brothers who interchange their wives; there is a Birtha di Satya in Babylon: to-day they have turned away from the Almighty: a fishpond overflowed on the Sabbath, and they went and caught the fish on the Sabbath, whereat R. Ahi son of R. Yosiah declared the ban against them, and they renounced Judaism. There is a Fort Agama in Babylon wherein dwells Adda b. Ahabah: to-day he sits in Abraham's lap; to-day Rav Yehudah was born in Babylon.' **Kiddushin 72a-b**

I.
 משמת רבי - בטלה ענוה ויראת חטא. משמת רבי הוכפלו צרות. סוטה מט.:

When Rabbi died, humility and fear of sin ceased. When Rabbi died, troubles were multiplied twofold. **Sotah 49a, b**